

2 pav. Šurfo 2 ŠR sienelė iš PR. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 2. NE section of test pit 3, viewed from the SE.

3 pav. Šurfe 1 XVII–XVIII a. sluoksnyje aptiktas plokštinio koklio fragmentas. R. Sprindžio nuotr.

Fig. 3. A piece of a flat stove tile (17th–18th century) discovered in test pit 1.

2023 m. tyrimų vietos, šiluminės trasų vietose atlikti žvalgomieji tyrimai. 2 šurfuose nustatytas XX a. datuojamas technogeninio pobūdžio (šiluminės trasos ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis. Konstatuota, jog šioje vietoje kultūrinis sluoksnis susiformavęs iki 1,8–2 m gylio, jame surinkti XVIII–XX a. pradžios radiniai – žiestų puodų, degtų oksidacinėje aplinkoje, šukės, karnizinio koklio fragmentas, čerpių dalys, kapotų gyvūnų kaulų.

2023 m. tyrimų metu fiksuoti XVII–XX a. 1,3–3,1 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai (2 pav.). Trasos ŠV (šurfas 1) ir centrinėje (šurfas 2) dalyse 1,2–2,3 m gylyje tirtas 10–50 cm storio archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII–XVIII a. Trasos PR dalyje (šurfas 3) fiksuoti XIX–XX a. sluoksniai suformuoti paviršiaus formavimo ir inžinerinių tinklų tiesimo metu. Šurfe 1, 60 cm gylyje, atidengta architektūrinė struktūra – iš dalies suardytas lauko akmenų grindinio fragmentas, datuojamas XX a. I puse. Įžemis gelsvas smėlis pasiektas 1,3–3,1 m gylyje.

Iš viso inventorinta 152 buitinės keramikos ir statybinės keramikos fragmentai, kurie perduoti į LNM. Tai daugiausia žiestų dirbinių fragmentai – puodų, lėkščių, dubenėlių dalys. Molio masė pilkšvos ir rusvos spalvos su smulkiomis mineralinėmis priemaišomis. Taip pat rasta statybinės keramikos – plokštinių, juostinių koklių dalys (3 pav.).

The P. Cvirka Square

In 2023, three test pits 2 x 1 m (6 m^2 in total) were excavated at P. Cvirka Square in Vilnius (Fig. 1), in advance of water supply installation works. The cultural layer measured 1.3–3.1 m in thickness and contained horizons spanning the 17th–20th centuries. In the NW (test pit 1) and central (test pit 2) parts of the site, at a depth of 1.2–2.3 m, a cultural layer measuring 10–50 cm in thickness was discovered and dated to the 17th–18th centuries (Fig. 2). The excavation yielded a total of 152 individual finds from the 17th–18th centuries (Fig. 3).

Povilas Zaremba, Linas Girlevičius

Tilto gatvė 1 / T. Vrublevskio gatvė 2

2023 m. gegužės–liepos mėnesiais UAB „Teisinga orbita“ atliko žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus Tilto g. 1 / T. Vrublevskio g. 2 Vilniuje (1 pav.). Archeologiniai tyrimai atlikti suprojektuotos šilumos tinklų atšakos vietoje,

statinių ansamblio vidiniame kieme. Tyrimai sklype vyko ne pirmąkart. 1995 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai tiriamojo sklypo Š dalyje (*LIIR*, f. 1, b. 2592). Tuomet ištirti 3 1,5x1,5 m dydžio šurfai. Tirtosiose vietose smėlio įžemis pasiektas 2,9–3,4 m gylyje. Nustatyta, kad šurfų vietose 1,3–1,6 m storio kultūrinis sluoksnis susiformavo XIX–XX a. Manoma, kad tuomet vykusių statybos darbų metu buvo sunaikinti ankstyvesni kultūrinio sluoksnio horizontai. 0,7–1,6 m gylyje aptiktas R–V kryptimi orientuoto, iš tašytų rąstų statyto, 1,7 m pločio menamai ūkinio pastato V galas. Manoma, kad šis medinis statinys nugriautas 1894 m., kai prie pastato Tilto g. 1 / 2 V namo pastatytas priestatas. Šio pamatų apačia statyta ant supiltinio grunto. XVIII a. datuojamas buvęs žemės paviršius aptiktas 1,4–1,9 m gylyje. Šiame lygyje 2 m gylyje aptiktas R–V kryptimi orientuoto XVII a. datuoto ręsto pastato PV kampas. Rąstų vainikai įleisti į kultūrinį sluoksnį iki smėlio įžemio. Tarp įžemio ir XVII a. datuojamo kultūrinio sluoksnio horizonto susiformavę sluoksniai yra uždurpėję, be žmogaus veiklų pėdsakų.

2023 m. pirmiausia buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Šių tyrimų metu ištirti du 2x2 m dydžio šurfai. Šurfo 1 ŠV pakraštyje apie 60 cm gylyje aptiktas akmenų grindinio fragmentas. Manoma, kad tai yra čia paminėto 1894 m. statyto priestato atgrindos pakraštys. Aukščiau atgrindos lygio abiejuose šurfuose tirtuose grunto sluoksniuose aptikta XVII–XX a. radinių, šie sluoksniai yra supiltos, suardytos struktūros, archeologijos požiūriu jie nėra vertingi. Žemiau grindinio lygio, 50–60 cm gylio, tirti kultūrinio sluoksnio horizontai su archeologiniais radiniais. Nors dalis šio sluoksnio apardyta vėlesnių žemės kasimo darbų metu, tamsiai pilkas gruntas su griuvenomis, kurio kraigas pasiektas 55–70 cm gylyje nuo kiemo dangos paviršiaus, laikytinas archeologiniu sluoksniu. Žemiau 45–70 cm storio tamsiai pilko grunto su griuvenomis sluoksnio tirti anksčiau susiformavę griuvenų, tamsiai pilko smėlio, šviesiai pilko smėlio, tamsiai pilko uždurpėjusio smėlio sluoksniai. Dauguma tyrimų metu surastų radinių datuojami XVI–XVIII a. Vyravo keraminių dirbinių – pypkės, indų, koklių – fragmentai. Apatiniuose, smėlinguose grunto sluoksniuose atliekant žvalgomuosius tyrimus aptikta tik gyvūnų kaulų. 1,27–2,41 m gylyje nuo kiemo dangos paviršiaus

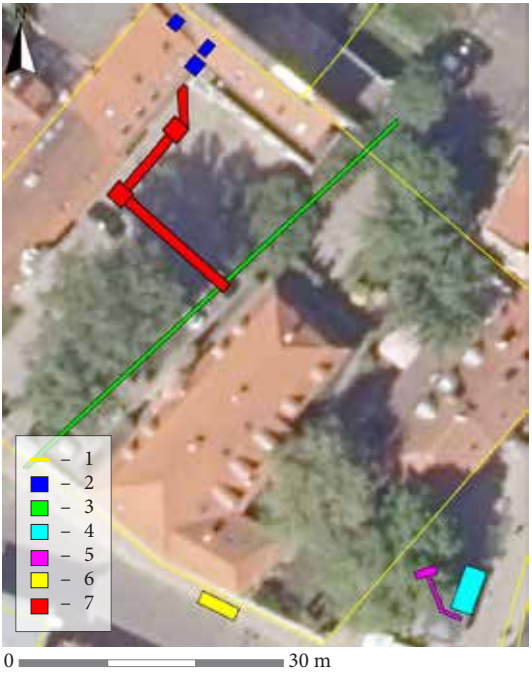

1 pav. Situacijos planas: 1 – KVR ribos; 2 –1995 m. S. Sarcevičiaus tyrimai; 3 – 2006 m. A. Vaicekausko tyrimai; 4 – 2009 m. V. Veževičienės tyrimai; 5 – 2014–2015 m. S. Rutkovskio tyrimai; 6 – 2018 m. S. Sprindžio tyrimai; 7 – 2023 m. tyrimų vieta. S. Paulausko brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – heritage site boundaries; 2 – excavations by S. Sarcevičius in 1995; 3 – excavations by A. Vaicekauskas in 2006; 4 – excavations by V. Veževičienė in 2009; 5 – excavations by S. Rutkovskis in 2014–2015; 6 – excavations by S. Sprindis in 2018; 7 – 2023 excavation area.

abiejuose šurfuose pasiektas smėlio, žvyro įžemis. Žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad 55–70 cm gylyje nuo kiemo dangos paviršiaus yra archeologinio sluoksnio kraigas. Suprojektuotosios šiluminės trasos projektinis gylis buvo 1,2–1,4 m, todėl jai įrengti buvo būtina ardyti archeologinį sluoksnį. Dėl šios priežasties iki pradedant statybos darbus visu trasos ilgiu atlikti detalieji tyrimai. Dėl nearcheologinio laikotarpio, XIX a. pabaiga datuojamos, akmenų atgrindos vertės nustatymo kreiptasi į KPD NKPVT; teisinė apsaugai jai nebuvo suteikta.

Detaliųjų tyrimų tikslais buvo ištirtas archeologinis sluoksnis, patikslintas atskirų šio sluoksnio horizontų datavimas. Šių tyrimų metu ištirtos 3 nevienodo ilgio, 1,2 m pločio perkasos. Detaliųjų tyrimų metu tirtas nuo 1,4 iki 2,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinė iki 1,2 m storio dalis pagal radinius datuojama archeologiniu laikotarpiu – XVI–XVIII a. (2 pav.). Šiame tamsiai pilkos, kai kur juodos spalvos uždurpėjusio grunto sluoksnyje aptikta santykinai nedaug archeologinių radinių. Daugiausia tai – XVII–XVIII a. datuojami buitinės ir statybinės keramikos fragmentai. Aptikta ir nedaug metalinių archeologinių radinių, tarp jų – valdovo Jono Kazimiero Vazos šilingų, Zigmanto III Vazos 1,5 grašio ¼ monetos, Rygos XVII a. vidurio šilingo ½ monetos (daugelio monetų nominalus nustatė E. Remecas). Žemiau tamsių spalvų ankstyviausio kultūrinio sluoksnio horizonto atkastame smėlio, žvyro įžemyje būta įgilintų objektų (medinių konstrukcijų liekanų, ūkinių duobių ir panašai), dalį jų pavyko ištirti, paimti mėginių archeobotaniniams tyrimams. Aukščiau tamsios spalvos archeologinio sluoksnio beveik visoje tirtoje teritorijoje būta griuvenų sluoksnio. Manoma, kad šis galėjo būti skirtas drėgnuoju metų laiku galbūt drėgnam buvusiam žemės, kiemo paviršiui išlyginti ir stabilizuoti. Tokie reljefo performavimo darbai galėjo vykti dar XVIII a., statant iki šiol išlikusius statinių ansamblio (UK 1105) V namą ir R namą, tačiau griuvenose surasta ne tik olandiško tipo čerpių duženų, gotikinių, barokinių, bet ir klasicistinių, mažo formato plytų, labiau būdingų XVIII ir XIX a. sandūrai, fragmentų. Galbūt tai reiškia, kad su drėgme kovota gana ilgą laiką.

Virš griuvenų sluoksnio, iškart po pagrindais šiuolaikinėms kiemo dangoms, būta smė-

2 pav. Perkasos 2 V sienelės profilis iš PR. T. Abraičio nuotr.

Fig. 2. W section of trench 2, viewed from the SE.

lingo sluoksnio, kuriame aptikta ir archeologinių radinių – šis gruntas taip pat galėtų būti iš kažkur (pvz., statomo pastato duobės) supiltas su visais radiniais. Kaip jau buvo nustatyta žvalgomųjų tyrimų metu, senasis reljefas žemėja PR–ŠV kryptimi, Neries upės vagos link. Perkasoje 3 buvo rastas šurfe 1 aptiktosios akmenų atgrindos apardytas fragmentas – tęsinys Š kryptimi. Nedidelė apardyta šios atgrindos dalis išardyta. Tyrimų metu ištirtas 39,5 m^2 plotas.

1 Tilto Street/ 2 T. Vrublevskio Street

In 2023, two test pits were excavated at 1 Tilto Street/2 T. Vrublevskio Street, on the proposed central heating network route (Fig. 1). The ridge of an archaeological deposit was identified at a depth of 55–70 cm from the surface of the yard pavement. Detailed excavations covering an area of 31.5 m^2 commenced, revealing a cultural layer ranging from 1.4 to 2.6 m in thickness (Fig. 2). The lower part, up to 1.2 m in thickness, was dated to the 16th–18th centuries based on associated finds. The cultural layer was composed of dark grey, sometimes black peaty soil which yielded coins, household pottery, and structural ceramics from the 17th–18th centuries. Below the oldest, dark horizon of the cultural layer, several features cut into the natural layer of sand and gravel were exposed, namely remnants of wooden structures, storage pits, and similar. Above, a layer of rubble was encountered across nearly the entire excavation area, likely deposited for levelling purposes. Such terrain-altering activities may have taken place as early as the 18th century, during the construction of buildings which remain at the site today.

Viktorija Ziabreva, Linas Girlevičius

Bazilijonų gatvė 3

2023 m. buvo pratęsti detalieji tyrimai, susiję su pastato Bazilijonų g. 3B, 3C, Vilniuje, rekonstrukcija. Didelės apimties su rekonstrukcijos darbais susiję archeologiniai tyrimai čia pradėti 2019 m. (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 333–336), pratęsti 2021 m. (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 420–424) ir 2022 m. (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 379–382). Tuomet vykusių tyrimų metu tirtas nuo 80 cm iki beveik 4 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatiniai, ankstyviausi horizontai datuoti XVI a. pabaiga–XVII a. viduriu, aptikta XVIII–XX a. pastatų, statinių liekanų.

Visi 2023 m. šiame objekte atliktieji archeologiniai tyrimai vyko pastatų Bazilijonų g. 3, 3B ir 3C kieme ir aplinkoje, tose vietose, kur numatyta ne tik įrengti naujus, bet ir rekonstruoti esamus požeminius inžinerinius tinklus, tyrimai vyko ir gatvių, įvažiuojamų ir išvažiuojamų kelių vietose, kur jau esama požeminių inžinerinių tinklų (1 pav.). Tai lėmė, jog dalyje numatytų detaliai tirti perkasų fiksuoti vien tik suardyti kultūrinio sluoksnio horizontai, o perkasoje 12, dalyje perkasos 13 ir perkasoje 14, kur buvo numatyti detalieji tyrimai, realiai vyko žvalgymai. Perkasa 12 tirta 2014 m. L. Kvizikevičiaus ištirtos perkasos 1 vietoje. Čia tirti suardyti grunto sluoksniai, atkastos XIX a. pačia pabaiga–XX a. pradžia datuojamo, XX a. 6 dešimtmečio viduryje nugriauto „Barkenbergo namo“, siekusio Aušros Vartų ir Bazilijonų gatvių sankryžą, mūrinės liekanos. To paties pastato ir pastato Bazilijonų g. 3 neišlikusios dalies liekanos aptiktos šalia tirtoje perkasoje 13. Joje tirtas nuo 2,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatiniai, žvyringi horizontai su pavieniais XVII a. datuojamais radiniais (koklių, buitinės keramikos fragmentais) galimai yra